Hanna Lähteelä
Työllisyysjohtaja
Jyväskylän kaupunki
19.10.2023

Teema: PL 32 - Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen
Kotoutumisen onnistumiset ja kipupisteet paikallisesta näkökulmasta - Maahanmuuttaneiden osaamiskeskus -hankkeen tuloksia

Jyväskylässä Maahanmuuttaneiden osaamiskeskus -hanke toteutettiin ESR-rahoituksella ajalla 1.12.2020-31.5.2023. Hankkeen päätoteuttajana oli Jyväskylän kaupunki ja osatoteuttajana Paremmin yhdessä ry. Hankkeen hallinnoijana oli alkuvaiheessa Työllisyyspalvelut ja organisaatiouudistuksen jälkeen 1.1.2023 alkaen Elinkeinopalveluiden alainen International House Jyväskylä -yksikkö.

Hankkeen päätavoitteena oli kehittää maahanmuuttaneille suunnattuja palveluja sekä luoda tukirakenne, jolla tuotetaan lisäarvoa maahanmuuttaja-asiakkaille peruspalveluiden tueksi ja mahdollistetaan kohdennettuja, joustavia ratkaisua maahanmuuttaneiden korkean työttömyyden haasteisiin Jyväskylän alueella.

Pääasiallisena kohderyhmänä olivat Jyväskylän alueen työttömät ja työttömyysuhan alla olevat maahanmuuttajat. Varsinaiseen kohderyhmään kuuluivat myös Jyväskylän seudun työnantajat, erityisesti mikro- ja pk-yritykset. Lisäksi kohderyhmään välillisesti kuuluivat maahanmuuttajien työllisyyttä edistävät toimijat.

Maahanmuuttaneiden määrä on kasvanut Jyväskylässä lähivuosien aikana ja kaupungin väestökasvu perustuu nimenomaan maahanmuuttoon. Jyväskylään tullaan työn, opiskelun, rakkauden ja kansainvälisen suojelun perusteella. Osaamiskeskuksen toiminnalla pystytään edistämään merkittävästi maahanmuuttaneiden työllistymistä ja siksi toiminto on vakiinnutettu hankekauden päätyttyä osaksi International House Jyväskylä -palveluyksikköä 1.6.2023 lukien.

Onnistumisia

- Hankkeessa asiakaspalvelua toteutettiin sekä yksilö- ja ryhmämuotoisena ohjauksena, joka mahdollisti yhtäältä henkilökohtaisen tehostetun palvelun ja toisaalta palvelut, joilla saavutettiin samanaikaisesti isompia asiakasmääriä
- Suomen kielen valmennus ammattialakohtaisesti erityisesti rekrytoiville aloille ja myös työpaikoille vietynä; tietoisuus palvelusta lisääntyi hankkeen edetessä ja kysyntä sen mukaisesti.
- Palvelujen räätälöinti kohdennetusti, kuten esim. Career Club korkeakoulutetuille

- Palvelu työnantajille, jossa keskeistä oli työnhakijoiden ja työnantajien palvelutarpeiden yhteensovittaminen ja tuki mm. perehdyttämisessä
- Kahdensuuntaisen kotoutumisen edistäminen; kulttuurienväliseen viestintään ja kulttuurieroihin liittyvät asiat, tärkeät kulttuuriset ja yhteiskunnalliset tiedot
- Hankkeessa tuotettiin perehdytysmateriaaleja, mm. perehdytysopas vieraskielisten työntekijöiden työyhteisöille
- Asiakasmäärät sekä tulokset ylittivät hankkeelle asetetut tavoitteet
- Hankkeen aikana maahanmuuttajien ja vieraskielisten palvelut keskitettiin samaan paikkaan (Osaamiskeskus, matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelut, kuntakokeilun vieraskielisten palvelut)
- Osaamiskeskus-toiminta vakiinnutettiin hankekauden päättyessä osaksi International House Jyväskylä -yksikköä: Osaamiskeskus -toimintayksikköön kuuluvat työllisyyden kuntakokeiluun mukaiset tehtävät sekä kaupungin oma uraohjaus ja suomen kielen valmennus. InfoCenter -toimintayksikkö koostuu oma- ja monikielisestä ohjauksesta sekä kotoutumispalveluista. Osaamiskeskus-toimintaan on saatu TEM:n erityisavustus ajalle 1.9.2023-31.8.2024. Erityisavustuksen turvin tavoitteena on asiakkaiden palveluista työhön siirtymisen tehostaminen sekä työnantajayhteistyön kehittäminen.

Kipupisteitä

- Stereotypiset urapolut ja -ohjaukset näkyvät kahdensuuntaisesti. Maahanmuuttaneilla on taipumus hakeutua samoihin tehtäviin, joissa on tuttavia tai yhteisön jäseniä. Maahanmuuttaneita ohjataan herkästi lähihoitajiksi ja ravintola-alalle ottamatta huomioon henkilön aiempaa koulutusta ja/tai osaamista.
- Kielikysymykset; mikä on riittävä suomen kielen taito erilaisiin työtehtäviin ja kuinka olisi mahdollista toimia rinnakkaiskielisesti työyhteisöissä niin, että suomi ja englanti (ja joku muu kieli) sekä google translator riittävät päivittäiseen kommunikointiin
- Suomen kielen ja kotoutumiskoulutusten riittämättömyys ja hitaat viranomaisprosessit tuovat viiveitä niin kotoutumiseen kuin työllistymiseen
- Verkostojen puute vaikeuttaa maahanmuuttaneiden hakeutumista työmarkkinoille; ei ole vinkinantajia saati suosittelijoita. Tämä koskee

myös kansainvälisiä opiskelijoita, joille jo harjoittelupaikkojen löytäminen on vaikeaa ja työllistyminen vielä työläämpää.

- Kotivanhempien löytäminen ja saaminen palvelujen piiriin on osoittautunut vaikeaksi. Palvelumuotoilu tulevaa kotoutumislainsäädäntöä silmällä pitäen on tarpeen käynnistää pikaisesti.
- Työnantajien varovaisuus, epävarmuus ja ennakkoluulot erityisesti ensimmäistä maahanmuuttajataustaista rekrytoitaessa. Myös tässä on kyse kahdensuuntaisesta dilemmasta, toisaalta varovaisuus voi kohdentua rekrytoitavaan henkilöön, toisaalta työyhteisöön ja sen vastaanottokykyyn. Valmius monikulttuuriseen työyhteisöön ei ole vielä valtavirtaa Keski-Suomessa.

Loppuyhteenveto

Osaamiskeskus -hankkeen keskeisimpiä havaintoja on se, että maahanmuuttaneiden ja kansainvälisten osaajien työllistymisen edistämisessä työnantajien palvelujen kehittäminen on avainasemassa. Kieli- ja kotoutumispalveluja tulee kehittää niin, että ne on integroitavissa esim. työhön tai työpaikalla tapahtuvaan valmennukseen tai kokeiluun.

Keski-Suomelle on tyypillistä, että vieraskieliset työnhakijat ohjautuvat aktiivisesti työllistymistä edistäviin palveluihin, mutta jäävät helposti palvelujen loukkuun eli siirtymään toistuvasti palvelusta toiseen. Nivelvaiheisiin valmennuspalveluiden tai kieli- ja kotoutumiskoulutusten jälkeen tulee jatkossa pureutua aikaisempaa intensiivisemmin. Yhteistyömuotoja koulutuksen tarjoajien, työllisyyspalvelujen ja työnantajien välillä tulee tiivistää ja kehittää nykyisestä.

Verkostoyhteistyö liittyy olennaisesti maahanmuuttaneiden ja vieraskielisten palveluihin. Osaamiskeskus -hankkeen ja matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelujen kehittämishankkeen yhteistyönä onkin lähdetty koordinoimaan verkostoyhteistyötä systemaattisesti. Tästä esimerkkeinä on järjestöt, joilla on oma roolinsa maahanmuuttaneiden osallisuuden tukemisessa ja toisena esimerkkinä kansainvälisten opiskelijoiden ja osaajien työllistymisen edistäminen yhteistyössä korkeakoulujen TalentHub ja TalentBoost -ohjelmien kanssa.

Erilaiset odottelu- ja jonotusajat viranomaispalveluissa sekä koulutuspoluilla hidastavat kotoutumisprosessia ja pahimmillaan passivoivat aktivoinnin ja yhteiskuntaan integroitumisen sijaan. Kotoutumisaikaisten palvelujen uudelleen muotoilu ja ketterämpien hankintamenettelyjen kehittäminen kotoutumislainsäädännön ja TE-palvelu-uudistuksen yhteydessä antaa kunnille mahdollisuuksia uudistaa palvelupolkuja

sekä viranomaisprosesseja. Kotoutumiskoulutuksen tiivis yhteensovittaminen työllistymiseen, työharjoitteluun tai muuhun työssäoppimiseen on ehdoton edellytys todelliseen kotoutumiseen. Työelämään siirtymistä tulee pystyä jatkossa tukemaan ammattialakohtaisella kielikoulutuksella työllistymisen rinnalla.

Kuten Talousarviotekstissä todetaan, Suomeen kotoudutaan lähtökohtaisesti työllä. Työn lisäksi ja rinnalle tarvitaan arkielämän toimivuuden kannalta olennaiset palvelut ja osallistumisen mahdollisuudet. Kotoutuminen on kaksisuuntainen ilmiö, joka parhaimmillaan ilmenee hyvinä väestösuhteina ja monikulttuurisuutena, johon jokainen yksittäinen henkilö voi omalta osaltaan vaikuttaa. Kuntien ja kaupunkien veto- ja pitovoimatekijöinä näyttäytyvät työmahdollisuuksien lisäksi asettautumispalvelut, kuten asuminen, varhaiskasvatus, harrastusmahdollisuudet ja turvallisuus.

Nykytilanteessa emme osaa hyödyntää alueella jo olevaa kansainvälistä osaajajoukkoa parhaalla mahdollisella tavalla. Tiedonsiirrossa eri toimijoiden kesken on laajoja puutteita. Eri toimijoiden järjestelmiin tulisi mahdollistaa integraatiot todellisten tiedonsiirtotarpeiden mukaisesti.

Kansainvälinen osaaminen tulisi priorisoida nykyistä tiiviimmin osaksi alueen elinvoimatehtävää. Meidän tulee rakentaa tiivis yhteys esimerkiksi alueen oppilaitosten kanssa, jotta voimme varmistaa alueen pitovoimaa ja kv-osaajien kiinnittymistä meidän alueen työmarkkinoille.

Tutkintojen tunnustaminen ja mahdollisesti tarvittavan lisäkoulutuksen tarjoaminen kv-osaajalle tulisi olla huomattavasti nykyistä nopeampaa. Tutkintojen ja osaamisen vahvistamisen ja/tai täydennyskoulutusten tarjoamisen palvelut tulee järjestää paikallisesti nykyistä sujuvammin.